

บทที่ 3

การจัดเก็บภาษีสุรากลั่นชุมชนของกรมสรรพสามิต

ภารกิจ โครงสร้าง การบริหาร และ อัตราค่าล้างของกรมสรรพสามิต

กรมสรรพสามิตเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงการคลัง ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีจากสุรา ยาสูบ ไฟ ภาษีสรรพสามิต เพื่อเป็นรายได้ของรัฐ และดำเนินการป้องกันและปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสรรพสามิตตลอดจนงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลและกระทรวงการคลัง โดยกรมสรรพสามิตมีภารกิจ โครงสร้างและการบริหาร และบุคลากร (อัตราค่าล้าง) ที่ทำหน้าที่ในสังกัดนี้ดังนี้

ภารกิจ กรมสรรพสามิตได้รับมอบหมายให้ทำการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตต่าง ๆ และดำเนินการป้องกันและปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายสรรพสามิต และจัดเก็บภาษีตามกฎหมายหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง คือ

(1) สุรา ได้แก่ การจัดเก็บภาษีสุราประเภทสุรากลั่น สุราแช่ชนิดเบียร์ สุราแช่ชนิดสุราผลไม้ ไวน์ จัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ทำสุรา ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ขายสุรา ดำเนินการป้องกันและปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยสุรา¹

(2) ยาสูบ ได้แก่ การจัดเก็บภาษียาเส้นและยาสูบ จัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ขายยาเส้นและยาสูบ ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตั้งสถานีบ่มใบยา ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตั้งโรงอบใบยา ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ค่าธรรมเนียม ใบอนุญาตซื้อใบยาแห้ง ดำเนินการป้องกันและปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยยาสูบ²

(3) ไฟ ได้แก่ การจัดเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับการประทับตราไฟค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ขายไฟ ดำเนินการป้องกันและปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยไฟ³

¹ พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493, มาตรา 4, มาตรา 29

² พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509, มาตรา 55 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

³ พระราชบัญญัติไฟ พ.ศ. 2486, มาตรา 4 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

(4) ภาษีสรรพสามิต ที่กรมสรรพสามิตจัดเก็บ คือ⁴

- น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน ได้แก่ น้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล น้ำมันเตา ก๊าซปิโตรเลียมเหลว LPG (สารละลายประเภทไฮโดรคาร์บอน)
  - เครื่องดื่ม ได้แก่ น้ำแร่เทียม น้ำโซดา น้ำอัดลม น้ำผลไม้ น้ำพืชน้ำผัก
  - เครื่องไฟฟ้า ได้แก่ เครื่องปรับอากาศที่มีขนาดทำความเย็นไม่เกิน 72,000 บีทียูต่อชั่วโมง โคมระย้าที่ทำจากแก้วเลดคริสตัล
  - แก้วและเครื่องแก้ว ได้แก่ แก้วเลดคริสตัล
  - รถยนต์ ได้แก่ รถยนต์นั่ง รถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 7 คน รถยนต์กระบะ
  - เรือ ได้แก่ เรือยอชต์หรือยานพาหนะทางน้ำที่ใช้เพื่อความสำราญ
  - ผลิตภัณฑ์เครื่องหอมและเครื่องสำอางค์ ได้แก่ น้ำหอม หัวน้ำหอม และน้ำมันหอม
  - สินค้าอื่น ๆ ได้แก่ พรหมและสิ่งทอปูพื้นที่ทำจากขนสัตว์ รถจักรยานยนต์ แบตเตอรี่ สารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน
  - สถานบริการ ได้แก่ สนามแข่งม้า สนามกอล์ฟ ในดัลลับและดิสโกเธค สถานอาบน้ำหรืออบตัวและนวด
  - กิจกรรมโทรคมนาคม ได้แก่ โทรศัพท์พื้นฐาน (โทรศัพท์บ้าน) โทรศัพท์ระบบเซลล์ลู่ล่า (โทรศัพท์มือถือ)
- (5) ภาษีเก็บเพิ่มเพื่อกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ การเก็บภาษีเพิ่มอีกไม่เกินร้อยละสิบของค่าภาษีสุรา⁵ และของค่าภาษีสรรพสามิต⁶ เพื่อนำส่งเป็นรายได้ให้กับกระทรวงมหาดไทย
- (6) จัดเก็บรายได้เพิ่มอีกไม่เกินร้อยละสิบของค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราเพื่อนำส่งเป็นเป็นรายได้ให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล⁷

⁴ พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

⁵ พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสุรา พ.ศ. 2527, มาตรา 4, มาตรา 5 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

⁶ พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527, มาตรา 4, มาตรา 5 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

⁷ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537, มาตรา 76, มาตรา 81 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

(7) จัดเก็บรายได้เพิ่มไม่เกินอัตราค่าสแตมป์จากการขายปลีกน้ำมัน และจัดเก็บรายได้เพิ่มไม่เกินอัตราค่าสแตมป์จากการขายปลีกยาสูบ เพื่อนำส่งเป็นรายได้ให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัด⁸

(8) ดำเนินการป้องกันและปราบปราม จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายสรรพสามิตทำการประเมินภาษีเบียดปรับและเงินเพิ่มกรณีและผู้ประกอบอุตสาหกรรมไม่ยื่นแบบรายการภาษีและชำระภาษี หรือยื่นแบบรายการภาษีและชำระภาษีไม่ครบถ้วนหรือชำระภาษีไม่ถูกต้อง รับผิดชอบเบียดผู้ประกอบอุตสาหกรรมและสถานบริการตามกฎหมายสรรพสามิต ทำการยึดอายัดสินค้า บัญชี เอกสาร ยานพาหนะหรือสิ่งใด ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด⁹

โครงสร้างและการบริหาร ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสรรพสามิต พ.ศ. 2545 ได้แบ่งส่วนราชการภายในกรมสรรพสามิตและการบริหารงาน ดังนี้¹⁰

(1) สำนักงานเลขาธิการกรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของกรม ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยความสะดวกและงานเลขานุการของกรม ประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรม ความรู้ความก้าวหน้าและผลงานของกรม

(2) กองการเจ้าหน้าที่ มีอำนาจหน้าที่จัดระบบงานและบริหารงานบุคคลของกรม ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล

(3) กองคลัง มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุ อาคารสถานที่และยานพาหนะของกรม

(4) กองพัฒนาทรัพยากรบุคคล มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกอบรมและพัฒนาราชการและลูกจ้างของกรม ตลอดจนบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีที่กรมจัดเก็บ

(5) กองรายได้ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการรับเงินภาษีที่กรมจัดเก็บและเงินรายได้อื่น รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับแสตมป์และเครื่องหมายอื่นที่ใช้แสดงการเสียภาษีที่กรมจัดเก็บ

⁸ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540, มาตรา 64, มาตรา 71 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

⁹ พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527, มาตรา 29, มาตรา 130, มาตรา 131 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

¹⁰ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2545 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

(6) ศูนย์สารสนเทศ มีอำนาจหน้าที่วางและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของกรม เป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลและให้บริการข้อมูลสารสนเทศแก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ให้การสนับสนุนทางวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสารสนเทศกับหน่วยงาน ต่าง ๆ ของกรม

(7) สำนักกฎหมาย มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยสุรา กฎหมายว่าด้วยยาสูบ กฎหมายว่าด้วยไฟ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับภาษีที่กรมจัดเก็บ ดำเนินการเกี่ยวกับงานนิติกรรม และสัญญา งานเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา งานคดีปกครอง และงานคดีอื่นที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรม ควบคุม ดูแลและดำเนินการเกี่ยวกับของกลางเว้นแต่การตรวจสอบและวิเคราะห์คุณสมบัติของกลาง

(8) สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ มีอำนาจหน้าที่ภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยสุรา กฎหมายว่าด้วยยาสูบ กฎหมายว่าด้วยไฟ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับภาษีที่กรมจัดเก็บ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีที่กรมจัดเก็บ กำกับดูแลและสนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขา

(9) สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขา มีอำนาจหน้าที่ภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต กฎหมายว่าด้วยสุรา กฎหมายว่าด้วยยาสูบ กฎหมายว่าด้วยไฟ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับภาษีที่กรมจัดเก็บ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีที่กรมจัดเก็บ

(18)-(10) สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 1-9 มีอำนาจหน้าที่ภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการจัดเก็บภาษีที่กรมจัดเก็บ การตรวจสอบ การป้องกันและปราบปราม และการประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่และสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขา กำกับ และดูแลให้การสนับสนุนและช่วยเหลือทางวิชาการ กฎหมาย เทคโนโลยี ด้านการตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม เป็นศูนย์ข้อมูลและประมวลผลการจัดเก็บภาษีที่กรมจัดเก็บ แก่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่และสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขา

(19) สำนักตรวจสอบ ป้องกันและปราบปราม มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต ด้วยระบบการวิเคราะห์ข้อมูล การสืบสวน การประมวลหลักฐาน การตรวจสอบทางบัญชี และการประเมินเรียกเก็บภาษีที่กรมจัดเก็บเพิ่มเติม ดำเนินการด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ และการควบคุมของกรม ตรวจสอบและแนะนำร้านจำหน่ายสินค้าสรรพสามิตและโรงงานที่อยู่ใน

ความควบคุมของกรมให้ปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของกรม เป็นศูนย์กลางวิทยุและสื่อสารของกรม

(20) สำนักบริหารการจัดเก็บภาษี 1 มีอำนาจหน้าที่บริหารงานจัดเก็บภาษีและกิจการต่าง ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยสุรา กฎหมายว่าด้วยยาสูบ กฎหมายว่าด้วยไฟ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พัฒนามาตรฐาน หลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสินค้าที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนัก

(21) สำนักบริหารการจัดเก็บภาษี 2 มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดเก็บภาษีและกิจการต่าง ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิตและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พัฒนามาตรฐาน หลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสินค้าที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนัก

(22) สำนักบริหารการจัดเก็บภาษี 3 มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดเก็บภาษีและกิจการต่าง ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิตและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พัฒนามาตรฐาน หลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสินค้าที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนัก

(23) สำนักแผนภาษี มีอำนาจหน้าที่เสนอแนะเพื่อพัฒนาโครงสร้างภาษีระบบการบริหารจัดเก็บภาษีของกรม ดำเนินการเชื่อมความสัมพันธ์ทางด้านระบบภาษีและประสานงานด้านความช่วยเหลือและขอความร่วมมือด้านการบริหารจัดการเก็บภาษีจากหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ จัดทำประมาณการหรือเป้าหมายรายได้ภาษีสรรพสามิต รวมทั้งติดตามและประเมินผลการจัดเก็บรายได้ของหน่วยงานในสังกัดกรม ดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และการติดตามและประเมินผลตามแผนงานหรือโครงการ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงและรัฐบาล ประกาศราคาและกำหนดมูลค่าของสินค้าเพื่อเป็นเกณฑ์ในการคำนวณภาษีสรรพสามิต

(24) กลุ่มงานพัฒนาและตรวจสอบทางเทคนิค มีอำนาจหน้าที่พัฒนาวิธีการจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้าหรือสถานบริการ ดำเนินการเกี่ยวกับการออกแบบ การกำหนดรูปแบบ การจัดการติดตั้ง ควบคุม การตรวจวัด และการตรวจสอบปริมาณความจุของภาชนะเก็บหรือภาชนะบรรจุสินค้า บรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ของสินค้าที่กรมจัดเก็บ ตลอดจนตรวจสอบการทำงานของระบบอุปกรณ์และเครื่องมือวัดปริมาณสินค้าเพื่อการคำนวณภาษี พิจารณาการขออนุญาตก่อสร้าง ปรับปรุงโรงงานหรือคลังสินค้าทันสมัย รวมทั้งตรวจสอบภาชนะบรรจุสินค้าที่อยู่ในความควบคุมของกรม พิจารณาตรวจสอบและกำกับดูแลการทำงานของเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ

(25) กลุ่มงานวิเคราะห์สินค้าและของกลาง มีอำนาจหน้าที่พัฒนาวิธีการวิเคราะห์สินค้า ตรวจสอบวิเคราะห์คุณสมบัติสินค้าสรรพสามิต รวมทั้งพิจารณาอนุญาตการใช้สิทธิลดหย่อน ยกเว้น หรือคืนภาษีแก่ผู้ประกอบการตามที่ถูกกฎหมายกำหนด ตรวจสอบพิสูจน์ของกลางสินค้าสรรพสามิต พิจารณาตรวจสอบกรรมวิธีการผลิตและสูตรการผลิตสินค้าสรรพสามิต

ประเภทบุคลากร จากการจัดอัตรากำลังตามโครงสร้างของกรมสรรพสามิตในปัจจุบัน ข้าราชการของกรมสรรพสามิตทั้งหมดจะสังกัดในส่วนกลาง มีสายการบังคับบัญชาขึ้นตรงกับส่วนกลางโดยตรงไม่ขึ้นกับส่วนภูมิภาคเหมือนที่ผ่านมา แต่ยังคงมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในส่วนภูมิภาค โดยมีอัตรากำลังที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในส่วนภูมิภาค จำนวน 3,080 คน และปฏิบัติหน้าที่อยู่ในส่วนกลาง จำนวน 851 คน รวมมีอัตรากำลังข้าราชการของกรมสรรพสามิตทั้งสิ้นจำนวน 3,931 คน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ราชการในการจัดเก็บภาษีเพื่อเป็นรายได้ของรัฐ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด¹¹ สามารถจัดประเภทบุคลากรของกรมสรรพสามิตออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

(1) มีอัตรากำลัง จำนวน 3,159 คน ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บภาษี ได้แก่ เจ้าหน้าที่บริหารงานสรรพสามิต เจ้าพนักงานสรรพสามิต เจ้าหน้าที่สรรพสามิต เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภาษี เจ้าหน้าที่ตรวจสอบสรรพสามิต นายตรวจสอบสรรพสามิต เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ซึ่งข้าราชการเหล่านี้มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษี ประเมินภาษี เบี้ยปรับเงินเพิ่มและสืบสวนปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมายที่อยู่ในความควบคุมของกรมสรรพสามิตและรายได้อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

(2) มีอัตรากำลัง จำนวน 772 คน ที่ทำหน้าที่ในการบริหารทางวิชาการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนการจัดเก็บภาษี และการสืบสวนปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมายที่อยู่ในความควบคุมของกรมสรรพสามิต ได้แก่ นิติกร บุคลากรด้านการเจ้าหน้าที่ นักวิชาการสรรพสามิต นักวิชาการคอมพิวเตอร์ นักพัฒนาทรัพยากรบุคคลเจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะเป็นหน่วยสนับสนุนและช่วยเหลือบุคลากรที่มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีและ การสืบสวนปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมายที่อยู่ในความควบคุมของกรมสรรพสามิต ให้สามารถจัดเก็บภาษีและปราบปรามผู้กระทำผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

¹¹ หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร. 1009.3/16 ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2545 เรื่อง การอนุมัติอัตรากำลังข้าราชการในสังกัดกรมสรรพสามิต

จากโครงสร้างและการแบ่งงานกรมสรรพสามิต ปีงบประมาณ (2546 ใหม่) และ อัตรากำลังตามหน่วยงานของกรมสรรพสามิต ปีงบประมาณ (2546 ใหม่) นี้ภารกิจหน้าที่หลัก ยังคงเป็นเช่นเดิม แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของโครงสร้างในส่วนกลางเล็กน้อย สำหรับ โครงสร้างที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากจะเกิดขึ้นในส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะการยุบรวม สำนักงานสรรพสามิตอำเภอที่มีหน้าที่ควบคุม กำกับดูแลงานในภารกิจของกรมสรรพสามิตในเขต แต่ละอำเภอจาก 706 แห่งทั่วประเทศ มาเป็นสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขา 174 แห่ง นอกจากนี้ในส่วนของอัตรากำลังก่อนปรับ โครงสร้างดังกล่าวมีอัตรากำลังข้าราชการอยู่ที่ 4,057 คน ทั้งนี้การปรับโครงสร้างและอัตรากำลังเป็นผลสืบเนื่องจากการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการ ในการปฏิรูประบบราชการ

หลักการทั่วไปในการบริหารการจัดเก็บภาษีสุรา

สุรา เป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผู้คนทั่วไปรู้จักโทษของการบริโภคที่กระทบต่อตัว ผู้บริโภคเองในด้านสุขภาพอนามัยและกระทบต่อสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาจากการบริโภคสุราต่าง ๆ หลายปัญหาตามมา เช่น ปัญหาอุบัติเหตุทางจราจร ปัญหาการทำร้ายคนในครอบครัว เป็นต้น ดังนั้น สุราจึงจัดเป็นสินค้าที่ต้องจำกัดการบริโภคด้วยการใช้มาตรการต่าง ๆ ทั้งทางกฎหมายและ ทางสังคม ด้วยเหตุนี้สุราจึงถูกควบคุม กำกับดูแล มาตั้งแต่การผลิต การจำหน่ายและการบริโภค ซึ่งการควบคุม กำกับดูแลการผลิต การจำหน่ายนั้นอาศัยหลักการในการต้องได้รับอนุญาตจาก หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ส่วนการจำกัดการบริโภคนั้นต้องใช้มาตรการทางภาษีมาเป็น เครื่องมือหลัก สำหรับการศึกษางานชิ้นนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามนโยบายสุรา กลั่นชุมชนซึ่งอยู่ในการควบคุม กำกับดูแลของกรมสรรพสามิตภายใต้พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 จึงขอสรุปหลักการสำคัญ ๆ ในการบริหารจัดการและจัดเก็บภาษีสุรารายได้กฎหมายดังกล่าว ดังนี้

1. ความหมายของสุราตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 “ สุราหมายความรวมถึง วัตถุทั้งหลายหรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ซึ่งสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือซึ่งดื่มกิน ไม่ได้แต่เมื่อได้ผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้วสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับสุรา”

2. การทำสุราต้องได้รับอนุญาต ตามมาตรา 5 “ห้ามมิให้ผู้ใดทำสุรา หรือมีภาชนะหรือ เครื่องกลั่นสำหรับทำสุราไว้ในครอบครอง เว้นแต่จะได้รับการอนุญาต จากอธิบดี การออกไปอนุญาต ให้ทำสุราสำหรับใช้ในบ้านเรือนให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” และมาตรา 5 ทวิ “ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุรา ต้องปฏิบัติตามวิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดว่าด้วยกรรมวิธี

เกี่ยวกับการทำสุรา การใช้วัตถุดิบ ระยะเวลาและวิธีการเก็บสุรา ชนิดของสุราและแรงแอลกอฮอล์ จำนวนสุราที่ให้ทำและขายในท้องที่ที่กำหนด”

3. สุราที่ได้รับอนุญาตทำหรือได้รับอนุญาตให้นำเข้ามาในราชอาณาจักร ต้องเสียภาษีสุราตามมาตรา 7 “ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุรานอกจากทำสุราสำหรับใช้ในบ้านเรือนต้องเสียภาษีสำหรับ สุราที่ทำได้ก่อนขนสุราออก จากโรงงานตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง การเสียภาษีให้กระทำโดยการปิดแสตมป์สุราที่ภาชนะบรรจุสุราใน ความควบคุมของพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่ในกรณีที่รัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีจะกำหนดวิธีกำหนด วิธีการเสียภาษีโดยวิธีอื่นโดยออกเป็นกฎกระทรวงก็ได้ในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุราส่งสุราที่ตนทำในราชอาณาจักรออกไปนอกราชอาณาจักร ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุราอาจขอยกเว้นภาษีสุราสำหรับที่จะส่งออกไปนอกราชอาณาจักรนั้นได้ โดยต้องปฏิบัติตามวิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงเกี่ยวกับการขอและการยกเว้นภาษีสุรา การเก็บและการขนสุราดังกล่าวออกจากโรงงานสุราเพื่อส่งออกไปนอกราชอาณาจักรในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงสุรา หรือภาชนะบรรจุสุราตามมาตรา 22 ให้ผู้ได้รับอนุญาตปิดแสตมป์สุราใหม่ที่ ภาชนะบรรจุสุราโดยไม่ต้องเสียภาษีอีก” และกำหนดให้การเสียภาษีสุราใช้วิธีการปิดแสตมป์สุราหรือวิธีอื่นที่กำหนดตามมาตรา 7 ทวิ “ในกรณีที่มีกฎกระทรวงกำหนดวิธีการเสียภาษีโดยวิธีอื่นนอกจากวิธีการปิดแสตมป์สุราตามมาตรา 7 ผู้ได้รับใบอนุญาตทำสุราต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงดังกล่าว”

4. การจัดเก็บภาษีสุราได้กำหนดฐานในการจัดเก็บภาษีและอัตราภาษีไว้ตามมาตรา 8 ตริ “ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เสียภาษีสุราในอัตราทั้งตามมูลค่าและตามปริมาณให้เสียภาษีในอัตราที่คิดเป็นเงินสูงกว่า” และมาตรา 8 จัตวา “การเสียภาษีสุราตามมูลค่านั้น ให้ถือมูลค่าตาม (1) และ (2) โดยให้รวมภาษีสุราที่พึงต้องชำระด้วยดังนี้

(1) ในกรณีสุราที่ทำในราชอาณาจักร ให้ถือตามราคาขาย ณ โรงงานสุราในกรณีไม่มีราคาขายขาย ณ โรงงานสุรา หรือราคาขาย ณ โรงงานสุรดังกล่าวมีหลายราคา ให้ถือตามราคาที่ดี ประกาศ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษี อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศมูลค่าของสุราที่ทำในราชอาณาจักรเพื่อถือเป็นเกณฑ์ในการคำนวณภาษีโดยกำหนดจากราคาขาย ณ โรงงานสุราในตลาดปกติได้

(2) ในกรณีสุราที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ให้ถือราคา ซี.ไอ.เอฟ. ของสุราบวกด้วยอากรขาเข้า ค่าธรรมเนียมพิเศษ ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน และภาษีและ

ค่าธรรมเนียมอื่นตามที่จะได้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา แต่ไม่รวมถึงภาษีมูลค่าเพิ่มตามที่กำหนดในหมวด 4 ลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร

ในกรณีที่ผู้นำเข้าได้รับยกเว้นหรือลดอากรขาเข้าตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนตามกฎหมายอื่น ให้นำอากรขาเข้าซึ่งได้รับยกเว้นหรือลดอัตราดังกล่าวมารวมในการคำนวณมูลค่าตาม (2) ด้วย

ราคา ซี.ไอ.เอฟ. ตาม (2) ได้แก่ราคาสินค้าที่บวกด้วยค่าประกันภัยและค่าขนส่งถึงด่านศุลกากรในราชอาณาจักรทั้งนี้เว้นแต่

(ก) ในกรณีที่อธิบดีกรมศุลกากรประกาศให้ราคาในท้องตลาดสำหรับสุราประเภทใดประเภทหนึ่งที่ต้องเสียอากร ตามราคาเป็นรายเฉลี่ย ตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรให้ถือราคาเป็นราคาสุราในการคำนวณราคาซี.ไอ.เอฟ.

(ข) ในกรณีที่เจ้าพนักงานศุลกากรประเมินราคาเพื่อเสียอากรขาเข้าใหม่ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ให้ถือราคานั้นเป็นราคาสุราในการคำนวณราคา ซี.ไอ.เอฟ.”

5. การเสียภาษีสุราที่กระทำโดยการปิดแสตมป์สุรานั้น กฎหมายได้บัญญัติให้การปิดแสตมป์สุราต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ตามมาตรา 9 “การปิดแสตมป์สุราจะเป็นการสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ปิดครบถ้วนตามอัตราและได้ขีดฆ่าแสตมป์นั้นแล้ว การปิดและขีดฆ่าแสตมป์สุราให้เป็นไปตามวิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

6. สุราที่ทำแล้วจะขนออกจากโรงงานได้ต้องเสียภาษีสุราให้ถูกต้องก่อนตามมาตรา 13 “ห้ามมิให้ผู้ใดทำการขนสุราที่ยังมิได้เสียภาษีโดยถูกต้องออกจากโรงงานสุรา เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี”

7. การจำหน่ายสุราต้องได้รับอนุญาตให้จำหน่ายตามมาตรา 17 “ห้ามมิให้ผู้ใดขายสุราหรือนำสุราออกแสดงเพื่อขาย เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานสรรพสามิต”

จากข้อกำหนดข้างต้นจะเห็นว่าในการทำสุรา การจำหน่ายและการเสียภาษีสุราจะต้องเป็นไปตามกรอบของกฎหมาย ซึ่งยังมีกฎหมายระดับรองลงมา อันได้แก่ กฎกระทรวง ประกาศกระทรวงการคลัง ประกาศกรมสรรพสามิต ระเบียบกรมสรรพสามิต ฯลฯ ที่ต้องยึดถือเป็นเกณฑ์ในการบริหารจัดการอีกหลายฉบับ

กระบวนการบริหารจัดการสุรากลั่นชุมชน

1. การบริหารจัดการสุรากลั่นชุมชนในขั้นเตรียมการ

จากการที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2546 อนุญาตให้ทำสุรากลั่นชุมชนได้ ทำให้กรมสรรพสามิตในฐานะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารการควบคุมกำกับดูแลและจัดเก็บภาษีสุรา ต้องเตรียมการรองรับการขออนุญาตทำสุรากลั่นชุมชนจากผู้ที่สนใจจะทำได้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการในการบริหารการจัดเก็บภาษีสุราตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 ซึ่งสิ่งที่จะต้องบริหารจัดการเป็นลำดับแรกโดยต้องดำเนินการจัดเตรียมไว้ล่วงหน้าคือ การจัดทำร่างกฎหมายรองรับเพื่อให้ลงนามและมีผลบังคับใช้ให้สอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีที่ออกมา อันได้แก่

1) ร่างกฎกระทรวง กำหนดชนิดของสุราและอัตราภาษีสุรา พ.ศ. 2546 ซึ่งกฎกระทรวงฉบับนี้ เป็นการปรับปรุงการกำหนดชนิดและอัตราภาษีสุราโดยเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีสุราให้เหมาะสมกับสภาพการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบัน อันเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐที่ต้องการส่งเสริมพัฒนาผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนสนับสนุนเสรีภาพในการประกอบกิจการและประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น โดยในส่วนของสุรากลั่นชุมชนซึ่งก็คือสุรากลั่นชนิดสุราขาวได้กำหนดอัตราภาษีลดลงจากเดิม ร้อยละ 28 เป็นร้อยละ 25 ตามมูลค่า และจาก 100 บาทต่อลิตรแห่งแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ เป็น 70 บาทต่อลิตรแห่งแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ตามปริมาณ ซึ่งต่อมาร่างดังกล่าวได้ออกเป็น กฎกระทรวง กำหนดชนิดของสุราและอัตราภาษีสุรา พ.ศ.2546 ลงวันที่ 21 มกราคม พ.ศ.2546

2) ร่างประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง วิธีการบริหารงานสุรา พ.ศ.2546 (ฉบับที่ 4) ซึ่งต่อมาได้ออกเป็นประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง วิธีการบริหารงานสุรา พ.ศ. 2546 (ฉบับที่ 4) ลงวันที่ 21 มกราคม พ. ศ.2546

3) ร่างประกาศกรมสรรพสามิตเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาตให้ทำและขายสุรากลั่นชุมชน พ.ศ.2546 ซึ่งต่อมาได้ออกเป็นประกาศกรมสรรพสามิตเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาตให้ทำและขายสุรากลั่นชุมชน พ.ศ.2546 ลงวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2546

ทั้งนี้ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง วิธีการบริหารงานสุรา พ.ศ.2546 (ฉบับที่ 4) ลงวันที่ 21 มกราคม พ. ศ. 2546 และประกาศกรมสรรพสามิตเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาตให้ทำและขายสุรากลั่นชุมชน พ.ศ.2546 ลงวันที่ 22 มกราคม พ. ศ.2546 ทั้งสองฉบับนี้มีสาระเกี่ยวกับ การบัญญัติถึงคำจำกัดความของสุราชุมชน การกำหนดคุณสมบัติ

ของผู้ขออนุญาตทำสุรากลั่นชุมชน การกำหนดลักษณะและการก่อสร้างของสถานที่ทำสุรากลั่นชุมชน การทำและขายสุรากลั่นชุมชน วิธีการทำสุรากลั่นชุมชน การตรวจวิเคราะห์สุรากลั่นชุมชน การบรรจุภาชนะและการกำหนดข้อความต่าง ๆ ในฉลากสุรากลั่นชุมชน การเสียภาษีและการปิดแสดมปีสุรา รวมไปถึงการกำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตทำสุรากลั่นชุมชนต้องจัดทำบัญชีงบเดือน แสดมปีสุรา การทำสุรา การปิดแสดมปีสุราและการขนสุราออกจากสถานที่ทำสุรา ซึ่งก่อนที่จะดำเนินการร่างกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ นั้น จะต้องผ่านการพิจารณากลั่นกรองความเหมาะสมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และตัวแทนภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานราชการหลายแห่งที่จะกำหนดให้เป็นผู้ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำสุรา ก่อนนำออกจำหน่ายนอกเหนือจากกรมสรรพสามิต

สิ่งที่ต้องบริหารจัดการเพื่อเตรียมการในอันดับต่อมาคือ การจัดทำคำสั่งมอบอำนาจให้สรรพสามิตพื้นที่ และสรรพสามิตภาค ดำเนินการบริหารการจัดเก็บภาษีสุรากลั่นชุมชน การบริหารจัดการประการถัดมาคือ การตรวจสอบแสดมปีสุราในคลังแสดมปีว่ามีจำนวนเพียงพอที่จะรองรับการทำสุรากลั่นชุมชนหรือไม่ ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่ายังคงมีแสดมปีสุราเพียงพอและเพื่อให้พร้อมปฏิบัติงานบริการประชาชนผู้สนใจขออนุญาตทำสุรากลั่นชุมชนจึงต้องเตรียมการฝึกอบรมให้ความรู้และซักซ้อมความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่กรมสรรพสามิตที่มีอยู่ทั่วประเทศให้รู้และเข้าใจข้อกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาตให้ทำและขายสุรากลั่นชุมชน ตลอดจนการบริหารการจัดเก็บภาษี เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดเตรียมเอกสารแบบพิมพ์ต่าง ๆ ให้พร้อมใช้ ประการต่อมาที่กรมสรรพสามิตต้องบริหารจัดการคือการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่และจัดทำข้อมูลลงใน website ของกรมสรรพสามิตเพื่อแนะนำขั้นตอนการขออนุญาต หลักเกณฑ์ เงื่อนไข การคำนวณภาษีสุรากลั่นชุมชนให้ผู้สนใจไว้มีข้อมูลศึกษา ประการสุดท้ายที่มีการเตรียมการคือการเตรียมระบบการรายงานเพื่อเป็นฐานข้อมูลการขออนุญาตทำและการจัดเก็บภาษีสุรากลั่นชุมชน ทั้งหมดนี้เป็นการบริหารจัดการในช่วงต้นเมื่อเริ่มมีการอนุญาตให้ทำสุรากลั่นชุมชนได้

2. การบริหารจัดการและการจัดเก็บภาษีสุรากลั่นชุมชน

เพื่อเข้าใจเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสุรากลั่นชุมชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อโยงไปถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการและการจัดเก็บภาษีสุรากลั่นชุมชน จึงขอก้าวถึงขั้นตอนการบริหารจัดการและการจัดเก็บภาษีสุรากลั่นชุมชนพอสังเขปดังนี้

เนื่องจากกรมสรรพสามิตได้ออกคำสั่งมอบอำนาจให้สรรพสามิตพื้นที่ที่สามารถดำเนินการอนุญาตให้ทำสุรากลั่นชุมชนได้แทนอธิบดีกรมสรรพสามิต ด้วยเหตุนี้ขั้นตอนการขออนุญาตทำสุรากลั่นชุมชนจึงถูกดำเนินการภายในเขตพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของสถานที่ทำสุราเกือบทุก

ขั้นตอน นับตั้งแต่การยื่นคำขออนุญาตทำสุรา การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตและการตรวจสอบสถานที่ตั้งโรงงานสุราให้เป็นไปตามกฎหมาย การทำสัญญาตั้งโรงงานสุรากลั่นชุมชน การตรวจสอบโรงงานสุราเมื่อก่อสร้างเสร็จ การอนุญาตให้ทำสุรากลั่นชุมชน ซึ่งต้องให้ผู้ขออนุญาตยื่นผลวิเคราะห์น้ำสุราที่ผ่านการวิเคราะห์ให้มีคุณสมบัติน้ำสุราเป็นไปตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด การส่งตัวอย่างภาชนะบรรจุสุราให้ตรวจสอบปริมาตรบรรจุ รวมถึงการยื่นตัวอย่างฉลากสุราที่ใช้ปิดภาชนะบรรจุสุราให้มีข้อความครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด เมื่อขั้นตอนนี้ถูกต้องแล้วก็สามารถดำเนินการทำสุราได้

จากนี้จะเป็นขั้นตอนในการบริหารจัดการเก็บภาษี โดยเมื่อผู้ได้รับอนุญาตทำสุรากลั่นชุมชนจะนำสุราที่บรรจุภาชนะออกจากสถานที่ทำสุรา เพื่อนำไปจำหน่ายจะต้องเสียภาษีสุรา ซึ่งตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการเสียภาษีสุราไว้ว่าการเสียภาษีสุราให้เสีย โดยการปิดแสตมป์สุราที่ฝาปิดภาชนะภายใต้การควบคุมของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเมื่อเปิดฝาภาชนะแล้วแสตมป์จะต้องถูกฉีกขาดทำลาย โดยแสตมป์ดังกล่าวก่อนนำไปปิดจะต้องมีเครื่องหมายขีดฆ่าแสตมป์สุราเป็นรหัสเพื่อไว้ตรวจสอบ และมีให้ลอกแสตมป์ดังกล่าวกลับไปหมุนเวียนใช้ได้ อีก ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติในกฎกระทรวงฉบับที่ 54 (พ.ศ.2516) ที่กำหนดวิธีการปิดแสตมป์สุราและกำหนดการขีดฆ่าแสตมป์สุราที่ทำในประเทศ โดยใช้ตราเครื่องหมาย วัน เดือน ปี หรือเครื่องหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากเจ้าพนักงานสรรพสามิตประทับลงบนดวงแสตมป์สุราให้เห็นชัดเจนว่าแสตมป์นั้นได้ถูกขีดฆ่าแล้ว ต่อมาได้ออกประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง กำหนดเครื่องหมายขีดฆ่าแสตมป์สุราสำหรับแสตมป์สุราที่นำไปใช้ปิดภาชนะบรรจุสุราแช่และผลิตภัณฑ์ และสุรากลั่นชุมชน ลงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2546 ซึ่งประกาศกรมสรรพสามิตฉบับดังกล่าว ได้กำหนดเครื่องหมายขีดฆ่าแสตมป์สุราสำหรับแสตมป์สุราแช่และสุรากลั่นชุมชนไว้เป็นการเฉพาะ โดยกำหนดตัวเลขรหัส 12 หลักประทับลงบนชายด้านซ้ายของแสตมป์ ซึ่งเลขรหัสตัวที่หนึ่งทางซ้ายสุดแสดงถึงสำนักงานสรรพสามิตภาคที่สถานที่ทำสุราตั้งอยู่ เลขรหัสตัวที่สองและสามแสดงถึงสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ที่สถานที่ทำสุราตั้งอยู่ เลขรหัสตัวที่สี่ถึงหกที่หกแสดงถึงชื่อสถานที่ทำสุรา เลขรหัสตัวที่เจ็ดถึงหลักที่แปดแสดงแรงแอลกอฮอล์ของสุราที่ได้เสียภาษี และเลขรหัสตัวที่เก้าถึงหลักที่สิบสองแสดงถึงขนาดภาชนะบรรจุสุราที่เสียภาษี สำหรับชายแสตมป์ทางด้านขวาให้ประทับตัวเลขและตัวอักษรแสดง วัน เดือน ปี ทั้งนี้ยังได้กำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตทำสุราเป็นผู้ขีดฆ่าในความควบคุมของพนักงานเจ้าหน้าที่

จากข้อกำหนดตามกฎหมายข้างต้น ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่เมื่อผู้ได้รับอนุญาตทำสุรากลั่นชุมชนต้องการที่จะขนสุราที่ทำได้ออกจากโรงงานสุราเพื่อไปจำหน่าย ผู้ได้รับอนุญาตทำสุราจะต้องมาขอเสียภาษีสุราและขอรับแสตมป์สุรา และทำการขีดฆ่าตามที่กฎหมายกำหนดข้างต้น

ตามจำนวนที่เสียภาษี ณ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่เพื่อนำกลับไปปิดแสดมปี ณ โรงงานสุราของตน ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้การปิดแสดมปีสุราต้องทำการปิดภายใต้การควบคุมของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามประกาศกรมสรรพสามิตเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอนุญาตให้ทำและขายสุรากลั่นชุมชน พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2546 นั้นหมายถึงพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องเดินทางไปยังโรงงานสุราเพื่อควบคุมการปิดแสดมปีสุราให้แล้วเสร็จ จะเห็นได้ว่าแสดมปีสุราเป็นเครื่องหมายบ่งชี้ว่าสุรานั้นมีการเสียภาษีสุราอย่างถูกต้องหรือไม่ทั้งนี้สำนักงานสรรพสามิตที่เป็นที่ตั้งของสถานที่ทำสุรา จะต้องได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการแสดมปีสุราและการปิดแสดมปีสุรา ให้มีจำนวนแสดมปีสุราเพียงพอที่จะใช้ภายในพื้นที่และให้การควบคุมการปิดแสดมปีสุราเป็นไปโดยถูกต้อง

สำหรับภาษีสุราซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารการจัดเก็บภาษีมียุติวิธีคำนวณ ซึ่งตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสุราโดยให้จัดเก็บในอัตราตามมูลค่าและตามปริมาณแล้วอัตราใดคิดเป็นต้นทุนสูงกว่าก็ให้เก็บในอัตรานั้น ซึ่งในส่วนของสุรากลั่นชุมชนซึ่งจัดอยู่ในประเภทสุราขาวเป็นการจัดเก็บในอัตราตามปริมาณ เนื่องจากเมื่อคำนวณเป็นต้นทุนแล้วอัตราตามปริมาณสูงกว่าอัตราตามมูลค่า โดยมีสูตรการคำนวณภาษียังดังนี้

$$\text{ภาษีสุรา} = \text{อัตรากาฬ} \times \text{ปริมาตร(ลิตร)} \times \text{แรงแอลกอฮอล์ (ดีกรี100 /)}$$

ตัวอย่างการคำนวณภาษีสุรากลั่นชุมชน ขนาดบรรจุ 0.625 ลิตร 40 ดีกรี จะคำนวณได้ว่า

$$\text{กาฬสุรา} = 70 \text{ บาทต่อลิตรแห่งแอลกอฮอล์บริสุทธิ์} \times 0.625 \times 40/100 = 17.50 \text{ บาทต่อภาชนะ}$$

ด้วยเหตุนี้ขนาดบรรจุและแรงแอลกอฮอล์จึงมีผลต่อกาฬสุรา ยกตัวอย่าง กาฬสุราของสุรากลั่นชุมชนในขนาดบรรจุเล็กสุดที่ 0.150 ลิตร กับขนาดบรรจุทั่วไปที่ 0.625 ลิตรที่มีแรงแอลกอฮอล์เท่ากันที่ 40 ดีกรี จะมีกาฬสุราต่างกันค่อนข้างมากโดยขนาดเล็กมีกาฬสุรา 4.20 บาทต่อภาชนะ ในขณะที่ขนาดปกติมีกาฬสุรา 17.50 บาทต่อภาชนะ กาฬสุราแตกต่างกันถึง 13.30 บาท หากเป็นกรณีขนาดบรรจุเท่ากันแต่มีแรงแอลกอฮอล์ไม่เท่ากันก็มีกาฬสุราแตกต่างกัน เช่น ในขนาดบรรจุปกติที่ 0.625 ลิตร ที่แรงแอลกอฮอล์ 28 ดีกรี กับ 40 ดีกรี กาฬสุราจะต่างกัน 5.25 บาทต่อภาชนะ เป็นต้น

เมื่อผู้ได้รับอนุญาตทำสุรากลั่นชุมชนทำการเสียภาษีสุราตามอัตราที่คำนวณและปิด แสตมป์สุราถูกต้องแล้วสิ่งที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตทำสุรากลั่นชุมชนต้องปฏิบัติอีก ประการหนึ่ง คือการทำบัญชีงบเดือนแสดงวัตถุดิบ การทำสุรา การปิดแสตมป์สุราและการขนสุรา ออกจากสถานที่ทำสุรา ส่งให้สำนักงานสรรพสามิตที่เป็นที่ตั้งของสถานที่ทำสุรา เพื่อตรวจสอบ การถูกต้องและสอดคล้องระหว่างปริมาณน้ำสุราที่ทำ ที่เสียภาษี แสตมป์ที่ใช้ปิดและปริมาณน้ำ สุราที่ขนออกจากสถานที่ทำสุรา

จะเห็นว่าขั้นตอนเกือบทั้งหมดอยู่ในความรับผิดชอบ กำกับดูแลของสำนักงาน สรรพสามิตพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของสถานที่ทำสุรา อย่างไรก็ตามก็มีบางขั้นตอนที่สำนักงาน สรรพสามิตพื้นที่ไม่อาจดำเนินการได้เบ็ดเสร็จเนื่องจากติดขัดในด้านเทคนิคและการบริหาร จัดการ ทำให้บางขั้นตอนต้องย้อนกลับมาอยู่ในหน้าที่ความรับผิดชอบของกรมสรรพสามิตใน ส่วนกลาง อันได้แก่ การตรวจสอบภาชนะบรรจุสุรามีขนาดบรรจุจริงตามที่แจ้งหรือไม่ ซึ่งจะต้อง ส่งตัวอย่างภาชนะมายังกลุ่มตรวจสอบทางเทคนิคที่กรมสรรพสามิตส่วนกลางทำการตรวจสอบ ปริมาตรบรรจุที่แท้จริง ในส่วนของการวิเคราะห์คุณภาพน้ำสุรากฎหมายกำหนดให้กลุ่มงานวิเคราะห์ ที่กรมสรรพสามิตส่วนกลางหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในหลายภูมิภาคตามที่กรมสรรพสามิตประกาศ กำหนดให้เป็นผู้วิเคราะห์ได้ก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ผู้ขออนุญาตมักจะส่งตัวอย่างน้ำสุราไปที่กรม สรรพสามิต เนื่องจากกรมสรรพสามิตไม่คิดค่าบริการตรวจวิเคราะห์เหมือนหน่วยงานอื่น ส่งผลให้ การตรวจวิเคราะห์มีความล่าช้าเนื่องจากมีจำนวนตัวอย่างมาก ขั้นตอนอีกขั้นตอนหนึ่งคือการ ตรวจสอบฉลากปิดภาชนะสุรากลั่นชุมชน ที่เดิมเป็นขั้นตอนในหน้าที่ความรับผิดชอบของ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของสถานที่ทำสุรา แต่เมื่อดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้วเกิด ข้อขัดข้องจากการที่สุรากลั่นชุมชนออกจำหน่ายมาช่วงหนึ่งแล้ว ปรากฏว่ามีการใช้ฉลากที่มี ลักษณะการลอกเลียนแบบเครื่องหมายการค้ากันจนมีข้อร้องเรียน ประกอบกับมีการใช้ข้อความ ในฉลากบรรยายสรรพคุณของสุราเกินความเป็นจริง กรมสรรพสามิตต้องหาทางออกโดย กำหนดให้สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของสถานที่ทำสุรา เป็นเพียงผู้พิจารณาฉลากสุรา ในเบื้องต้นแล้วส่งให้สำนักมาตรฐานภาษี ที่เป็นหน่วยงานสรรพสามิตส่วนกลางเป็นผู้มีหน้าที่ พิจารณาตรวจสอบเพียงแห่งเดียวเพื่อให้สามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนลอกเลียนแบบชื่อและ เครื่องหมายการค้า ตลอดจนพิจารณาตรวจสอบการใช้ข้อความในฉลากสุรากลั่นให้เป็นมาตรฐาน ทั่วประเทศ

3. ข้อมูลจำนวนผู้ได้รับอนุญาตทำสุรากลั่นชุมชน ปริมาณและการเสียภาษีสุรากลั่นชุมชน

จากช่วงเริ่มต้นที่มีการอนุญาตให้ทำสุรากลั่นชุมชนได้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ.2546 จนถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2549 ปรากฏว่ามีผู้สนใจได้รับอนุญาตทำสุรากลั่นชุมชนที่มาเสียภาษีสุรา แยกตามปีงบประมาณได้ดังนี้

ตารางที่ 3.1

จำนวนผู้รับอนุญาตที่เสียภาษีสุรากลั่นชุมชน

: ราย

สำนักงาน สรรพสามิตภาค	ปีงบประมาณ 2547 (ราย)	ปีงบประมาณ 2548 (ราย)	ปีงบประมาณ 2549 (ราย)
ภาค 1	71	57	60
ภาค 2	126	112	102
ภาค 3	379	222	199
ภาค 4	231	115	108
ภาค 5	1,851	2,175	2,163
ภาค 6	513	358	310
ภาค 7	82	80	75
ภาค 8	146	143	114
ภาค 9	129	166	169
กรุงเทพมหานคร	4	5	3
รวม	3,532	3,433	3,303

- ที่มา : 1. รายงานสรุปข้อมูลสุรากลั่นชุมชนส่วนบริหารจัดการจัดเก็บภาษี 1 สำนักบริหารการจัดเก็บภาษี กรมสรรพสามิต
2. ข้อมูลของปีงบประมาณ 2546 ที่จัดเก็บได้มีความไม่ชัดเจนแน่นอน เนื่องจากเป็นปีแรกที่มีการดำเนินการ

ตารางที่ 3.2
ปริมาณการผลิตสุรากลั่นชุมชน

: ลิตร

สำนักงาน สรรพสามิตภาค	ปีงบประมาณ 2547 (ลิตร)	ปีงบประมาณ 2548 (ลิตร)	ปีงบประมาณ 2549 (ลิตร)
ภาค 1	1,008,687	1,823,428.00	3,050,495.32
ภาค 2	2,765,184	3866,287.00	2,243,077.46
ภาค 3	13,750,735	15,020,909.00	11,531,951.52
ภาค 4	703,436	366,942.00	223,308.09
ภาค 5	7,107,829	7453,377.00	9,214,266.305
ภาค 6	3,159,198	3,051,450.00	2,848,871.00
ภาค 7	2,567,846	1,034,346.00	3,709,567.76
ภาค 8	1,320,964	866,946.00	586,785.91
ภาค 9	729,437	640,145.00	682,861.25
กรุงเทพมหานคร	14,880	22,641.00	25,992.50
รวม	33,128,196	37,146,471.00	34,117,177.12

- ที่มา : 1. รายงานสรุปข้อมูลสุรากลั่นชุมชนส่วนบริหารจัดการกึ่งภาษี 1 สำนักบริหารการกึ่งกึ่งภาษี กรมสรรพสามิต
2. ข้อมูลของปีงบประมาณ 2546 ที่จัดเก็บได้มีความไม่ชัดเจนแน่นอน เนื่องจากเป็นปีแรกที่มีการดำเนินการ

ตารางที่ 3.3
จำนวนภาษีสุรากลั่นชุมชนที่จัดเก็บได้

: บาท

สำนักงาน สรรพสามิตภาค	ปีงบประมาณ 2547 (บาท)	ปีงบประมาณ 2548 (บาท)	ปีงบประมาณ 2549 (บาท)
ภาค 1	24,136,596	45,562,908.00	76,819,406.40
ภาค 2	70,738,296	102,099,430.00	58,340,163.18
ภาค 3	334,376,536	346,907,811.00	299,281,797.31
ภาค 4	19,401,756	9,990,943.00	6,170,740.81
ภาค 5	175,632,850	182,011,240.00	225,054,256.20
ภาค 6	81,485,859	76,360,002.00	70,361,188.00
ภาค 7	57,367,876	90,121,987.00	84,376,244.11
ภาค 8	30,388,215	19,987,592.00	13,681,599.51
ภาค 9	17,140,980	14,963,911.00	16,135,931.78
กรุงเทพมหานคร	405,019	576,611.00	428,041.94
รวม	811,073,983	888,582,435.00	850,649,369.24

- ที่มา : 1. รายงานสรุปข้อมูลสุรากลั่นชุมชนส่วนบริหารการจัดเก็บภาษี 1 สำนักบริหารการจัดเก็บภาษี กรมสรรพสามิต
2. ข้อมูลของปีงบประมาณ 2546 ที่จัดเก็บได้มีความไม่ชัดเจนแน่นอน เนื่องจากเป็นปีแรก
ที่มีการดำเนินการ

จากข้อมูลที่น่าเสนอมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการจัดเก็บภาษีสุรากลั่นชุมชนของกรมสรรพสามิตมีแนวโน้มว่าจะลดลงเรื่อย ๆ ทั้งจำนวนรายของผู้ประกอบการ จำนวนลิตรที่ผลิต และที่สำคัญคือ จำนวนภาษีที่จัดเก็บได้ก็มีจำนวนลดลงเช่นกัน